לר' שמעון נמי צבי ואיל כתיב בהו איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך *לאכילה אמר רחמנא *ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך דלית ליה ספק כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ביה או דילמא כיון דכמה דלא מפקע איסוריה לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דא"ר חסדא בהמת שביעית אין פודין בה את הודאי אבל פודין בה את הספק ואמר רב חסדא בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא *ולא לשריפה וחייבת במתנות דלאכלה קרינא בה מיתיבי *האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה שאני הכא דכתיב לדורותיכם תנ"ה מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה שנאמר לדורותיכם ולגמר מינה התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה: נתנו לכהן כו': תנינא להא דת"ר ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדהו הרי זה לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמחזק לן דמיקרי אבל בסתמא לא א] קמ"ל דמורה בה היתירא: **מתני'** המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר ב] חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני *העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור ג] ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ להקבר וטלה לכהן: **גמ'** אמר רב יוסף מ"ט דר' אליעזר דכתיב °אך פדה תפדה מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו א"ל אביי ד] אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא ה"נ והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר מאי יקבר לאו דאסור בהנאה לא יקבר כבכור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה ועוד תניא מודה ר' אליעזר בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו *אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשתיו ולא לדבר אחר *) תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ורמינהי אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים ומוסיפין עד עולם ה] אר"נ לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והאיתמר *הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר בנו פדוי לאו איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי

*) [במשנה לא מצאתי ודע דבכ"מ פי"ב מהל' בכורות דין ו' העתיק תניא וכו']

רב

לר' שמעון נמי · אע"ג דשרי פטר חמור בהנאה אין פודין אותו בפסולי המוקדשין דלבי ואיל כתיב בהו: **בבהמת שביעית** · בהמה שניקחה בפירות שביעית: **ודאי לא תיבעי לך** · פטר חמור ודאי לא תיבעי לך דכיון דבעי למיתב פדיונו לכהן לא פריק ליה דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה ונמצא זה קונה חמור בפירות שביעית שאינו ראוי לאכילה: **ספק** · כגון שילדה אמו זכר ונקבה דאמר במתני' מפריש טלה והוא לעצמו: **ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך** · דלדידיה לא מיתבעי לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה אי לא יהיב ליה לכהן דהא ר"ש מתיר פטר חמור בהנאה: **את הודאי** · פטר חמור ודאי משום דבעי ליתנו לכהן והויא סחורה: **במתנות** · זרוע ולחיים והקיבה: **לשריפה** · ואי מיחייב בבכור אלקימורים לגבוה[א]: **חלה טמאה** · אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה °חייב מיתה: **ואמאי** · מיחייב עיסת שביעית בחלה: **לדורותיכם** · כתיב בחלה משמע אפי' בשביעית וכתיב (במדבר טו) ראשית עריסותיכם וגו': **תניא נמי הכי** · דטעמא משום דלדורותיכם כתיב בהו: **וליגמר מינה** · דלא אמר לאכלה ולא לשריפה ותתחייב בהמת שביעית בבכורה: **התם** · גבי חלה עיקר הפרשתה לאכילה דאיכא בשריפה אא"כ נטמאת: *[ב] **לקיימו** · אפי' שעה אחת: **נחשדו** · שעובדין בהן בלא פדיון: **פשיטא** · דודאי מהכא שמעינן לה: **מהו דתימא הני מילי** · דלא יתננו היכא דמוחזק לן ביה דמיקרי חסוד שראינוהו שנחשד בדבר ל"א דמיקרי דחזינן ליה דאיתרמי ועבד עבודה בפטר חמור קודם פדיון: **דמורה בה היתירא** · דקסבר כיון דשה שיפריש תחתיו יהא שלי למה לי לפדותו: **מתני' כחמש סלעים של פדיון הבן** · דאמר בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט·) דחייב באחריותו: **כפדיון מעשר שני** · דאם אבדו אינו חייב (א) באחריותו כרבנן: **מתפטר חמור** · לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן: **רבי אליעזר אומר יקבר** (ב) הואיל והוא חייב באחריו' הטלה כמאן דלא אפרשיה דמי ומותר לישראל בהנאתו של טלה כמי שלא הפרישו: **א"ל לקבר** · דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן ופטר חמור פדוי: **גמ' חייב באחריותו** · אם הפריש פדיונו ואבד: **מותר בהנאה** · קודם פדיונו: **יקבר כבכור אדם** · לא משום לאסור בהנאה אלא משום דאיתקש לבכור אדם וסתם בכור אדם ניתן לקבורה: **מודה ר"א** · אע"ג דבודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטר חמור ליד כהן לא מיפריק מודה הוא בספק שא"ל לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו' ומדמצריך לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: **לפדייה הקשתיו** · בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריות פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: **הערכין בשעתן** · שאם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי והמתין שלא נתנו עד שיהא בן חמש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כז) אפי' הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: **אחר שלשים** · כדכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש וגו': **ופדיון פטר חמור לאלתר** · בתמיה: **אין בערכין פחות מבן שלשים** אינו נערך כדכתיב בפרשה: **ובנזירות** · סתם נזירות שלשים יום כדכתיב (במדבר ו) קודש יהיה יהיה בגימטריא שלשים הוו: **ומוסיפין** · שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: **לומר שאם פדאו פדוי** · הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר *)[פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקיים: **מכלל דבנו** · מדאוקמת ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: **והאיתמר** · בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט·): **דכ"ע מעכשיו** · היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום:

*) גי' יעב"ץ

רב

ודאי לא תבעי לך · [ג] לאכלה ולא לסחורה משמע לאסור לקנות בהמה טמאה כגון פטר חמור בפירות שביעית ותימה דלפי' רבנן לא אסרי בהגוזל קמא (ב"ק קב·) משרה וכביסה אלא משום דבעינן דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוה: **כיון** דאילו מיטמיא כו' · ואע"ג דיכול להפריש מעיסה אחרת שאינה של שביעית על זאת ומקיף שתיהן מ"מ הך לאו בת חלה היא ולא מצי לאפרושי מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור: **הכא** עיקר לשריפה הקשה ר"ת כילף מעומר דעיקרו לשריפה · ואמר פ' כל קרבנות (מנחות ד' פד·) שומרי ספיחין בשביעית היו נוטלין שכר מתרומות הלשכה ופריך היכי מייתי עומר מפירות שביעית לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואיכא קומץ שקרב לגבי מזבח[ד] שאני התם דאמר קרא לדורותיכם וי"ל לא ילפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן צבור ודוחה שבת וטומאה ועוד א"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים: **לאו** איתמר עלה אמר רבא לכ"ע מעכשיו [ה]אינו פדוי · לשון זה אינו לקמן פ' יש בכור (דף מט· ע"ש):

סה א מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה יא:

סו ב מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ט:

סז ג מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה ח:

סח ד מיי' פ"ו מהלכות בכורים הלכה ד:

סט ה מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ה סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סי' שכה סעיף ו:

ע ו מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ח:

עא ז מיי' שם הל' יט כא כב טוש"ע שם סעי' י:

עב ח מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ג:

עג ט מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה יז טוש"ע י"ד סימן שה סעיף יח:

עד י מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א:

עה כ מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ו:

שביעית פ"ס מ"ט

עו ל מ מיי' שם פי"א הל' יח טוש"ע י"ד סי' שה סעיף יג:

שיטה מקובצת

א] קמ"ל דמורה בה היתירא · קשיא לי ישראל נמי כי מפריש טלה והוא לעצמו מורה בה היתירא ונראה לי דכיון דעפ"י ב"ד עושה והוא מעכבו על פיהם (חסר כאן) · תוס' חיצוניות: ב] ר"א אומר חייב באחריותן וצריך להפריש טלה אחר כמו פדיון ה' סלעים של בן · דנפקא לן בגמ' תפדה תפדה ריבה אבל ודאי אם מת הפטר חמור של ישראל אינו חייב לפדותו בשום דבר ואע"ג דגבי פדיון ודאי אם מת אחר שלשים יום חייב ליתן ה' סלעים לענין זה לא מקשינן לבן משום דהתם חוב הוא שהטיל הכתוב על האב אבל הכא אי בעי ישראל עריף ליה לחמור ואינו חייב לכהן כלום אם ירצה: וחכ"א אין חייב באחריותו דמסתבר דפטור בפדיון כמעשר שני ולא מקשי פדיון לבן: ג] מת פטר חמור לאחר שהפריש טלה ולא הספיק ליתנו לכהן ר"א אומר יקבר · דאזיל לטעמיה דאמר אין הפדיון פדיון עד דמטי ליד כהן ויקבר דסבר כרבי יהודה דאמר אסור בהנאה: ד] אי מה בכור אדם מותר בהנאה וכו' והקשה הרב אלחנן דאמאי לא פרכינן לעיל הכי בריש פרקין גבי הא דקאמר דפטרי כהנים ולוים פטורין מפדיון פטר חמור ואמאי לא קאמר מהיקשא דמקיש להו הכא לבכור אדם ונראה לן דשאני הכא דדמי טפי להדדי דמקשינן גוף הבכור בהמה טמאה עצמו לבכור אדם אבל התם לא מקיש להו אלא מפדיון ובן נמי משמע בסמוך גבי הא דקאמר ר' אליעזר דמקיש וכו' ומקשינן דיש לתמוה דלר"א דמקיש פדיון פטר לבכור אדם תקשי ליה נמי אי מה בכור אדם וכו' ע"כ נראה לן דיש חילוק בין הקיש של גוף הבכורות להקיש פדיון ולכן לא פריך אי בכור אדם וכו' והאי חילוקא לא נהירא דהא משמע דוקא בפדיון חייב באחריותו אבל אם מת הפטר חמור פטור וטעמא כדמפרש ונראה לן דלעיל לא שייך למפרך כן דלא מקיש דיני הבכורות להדדי רק לחייב הבכור בהמה טמאה (חסר כאן) מקצת מבכור אדם: ה] אמר ר"נ לומר שאם פדאו וכו' ושינויא כרבנן נמי אתי ולענין הא גמירי שפיר למצוה פטר חמור מפדיון הבן · תוס' חיצוניות:

רבינו גרשום

אפילו לר' שמעון נמי דשרי בהנאה אפי' הכי אין פודין דצבי ואיל כתי' בהו: בבהמת שביעית בשה שקנוי מפירות שביעית: ודאי פטר חמור לא תבעי לך דאין פודין בבהמת שביעית דלאכלה אמר רחמנא והבהמה יש לה מן הפירות ולא לסחורה · דהיינו סחורה שפודה הפטר חמור בהאי שה: כי תבעי לך ספק · אם יכול לפדות בה ספק פטר חמור: ואליבא דר' שמעון דלית ליה ספק ברישא דשמעתין וכיון דלעצמו הוא למה לי לאפרושי וכו' · ואמרינן [לעיל]מתניתין ר' יהודה היא דתני כו' · ור"ש מתיר קס"ד דר' שמעון מתיר דלא צריך לאפרושי כלל הואיל וספק הוא: לא תבעי לך · דמותר לפדות דהא לאו סחורה היא דבלא פדיון נמי הוה מותר: כי תבעי לך אליבא דר' יהודה דמצריך לאפרושי לאפקועיה איסוריה: מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינן ביה הואיל ולעצמו הוא: או דלמא כיון דכמה דלא מפקע לאיסור בהאי שה מי שרי ליה האי פטר חמור בהנאה וכסחורה דמי שקונה הנאתו בהאי שה ואסור: אין פודין בה את הודאי · פטר חמור דהיינו סחורה: אבל פודין בו את הספק · דלא כסחורה גמורה הוא דלא הוי [אלא] ספק: ואמר רב חסדא · פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה ואלו אמורין דבכור לשרפה קיימי וחייבת במתנות בזרוע ולחיים דלאכילה קיימי קמ"ל מיהא ברייתא דרב חסדא דפודין בו את הספק: עד שלא הורמה החלה חייב מיתה · דכתיב ולא תשאו עליו חטא וגו': ואמאי · חייב מיתה כיון דאילו מיטמיא החלה בשרפה קיימא ולאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה והא חלה לא ליחייב עלה כיון דיש בה דין שרפה כי היכי דפטורה לה מן הבכורה הואיל ואימורין לשרפה קיימי: הא לא קשיא דאמאי חייב מיתה בשביעית דכתיב גבי חלה לדורותיכם דכתיב תתנו לה' תרומה לדורותיכם · דלעולם נוהגת איסורה אפילו בשביעית: ולגמר מינה מחלה לבכורה שתהא נמי חייבת בבכורה: לא דמי התם נמי משום הכי חייב עלה מיתה משום דעיקר חלה לאכילה קאי לכהן ולא לטמאה לשרפה: הכא · גבי בכור עיקר אימורין לשרפה קיימי ולא לאכילה הלכך פטור מן הבכורה דלאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה: תנינא לה · במתניתי' נמי להא ברייתא דת"ר משום דעיקר היא: אלא אם כן פדאו · הכהן בפניו: זאת אומרת · מדקאמר אא"כ פדאו בפניו ש"מ דנחשדו הכהנים על פיטרי חמורים שלא יהו פודין אותן: פשיטא · דבברייתא חזינן בפירוש דנחשדו ומאי קמ"ל רב נחמן: מהו דתימא · אי לאו דרב נחמן הוה אמינא הני מילי דלא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו היכא דמחוק לן בההוא דלא הוי חכם כ"כ ומיקרי ועביד ביה עבודה קודם שיפדנו: אבל בסתמא · היכא דלא מוחזק לן אימא אין צריך לפדותו בפניו דלא נחשדו קמ"ל דכולן נחשדו: משום דמורו ביה היתירא דאמר מה צורך לי לפדותי והלא כשאפדנו יהיה השה שלי ועכשיו הוא שלי ולא משגח לפדותו הלכך לא יתננו לו אא"כ פדאו בפניו: המפריש פדיון פטר חמור ומת · קודם שבא ליד כהן חייב ישראל באחריותו ליתן לו פדיון אחר כחמש סלעים של בן · כדתנן בפרק יש בכור לנחלה המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריות שנאמר אך פדה תפדה: וחכ"א אין חייב באחריותו כפדיון מעשר שני מה מעשר שני אם אבד פדיונו אין חייב באחריותו דשלו הוא אלא שצריך להעלותו ולאיכלו בירושלים בשיש לו מעלה ואם לאו פטור אף פדיון בכור אין חייב באחריותו העיד ר' יהושע וכולה כחכמים: מת פטר חמור · קודם שבא טלה ליד כהן: רבי אליעזר אומר יקבר · דאסור בהנאה כמתחילה: ומותר · ישראל בהנאה של טלה: וחכ"א אינו צריך ליקבר · ומותר בהנאת עורו ונבילתו: וטלה לכהן · דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי: א"ל אביי · הואיל ומקיש לבכור אדם לקיש נמי לכולה מילתא · ולימא אי מה בכור אדם מותר בהנאת מלאכתו אף בכור בהמה טמאה נמי: וכי תימא הכי נמי והתנן מת וכו' · לא לעולם מותר נמי בהנאה מאי יקבר דקאמר לאו משום דאסור בהנאה אלא הואיל ומקישו לבכור אדם יקבר נמי כבכור אדם: אלא מעתה בכור אדם הוא דבעי קבורה כלומר אי משום הכי אמר יקבר דלא אסור בהנאה הוא אלא דבעי קבורה לימא יקבר כאדם אלא מדאמר יקבר ש"מ דאסור בהנאה: ועוד תניא מודה רבי אליעזר · שמפריש עליו טלה והוא שלו אלמא דאי לא מפריש אסור בהנאה וכ"ש פטר חמור ודאי · ומדלא אקשי להנאה לא תקיש נמי לאחריות: אמר רבא · לעולם לפדיה לאחריות אקשינן ליה ולא להנאה וגופיה קא דשמעינן לה דכתיב אך פדה תפדה לפדייה הקשתיו לבכור אדם ולא לדבר אחר להנאה: הערכין בשעתן · שאם העריך קטן ואח"כ הגדיל אין חייב ליתן אלא כשעה שהעריכו ופדיון הבן אינו חייב ליתנו אלא אחר שלשים דעד שלשים חיישינן שלא יהא נפל: ופטר חמור לאלתר פודין אותו אפי' בתוך שלשים · ורמינהי אין בערכין דפחות מחודש אין לו ערך · ואין נזירות פחות מל' דכתיב קדוש יהיה בגימטריא ל' ופדיון הבן ופטר חמור אין פחות משלשים יום: ומוסיפין עד עולם · דלאחר ל' ולמעלה יכול להעריכו עד עולם ויש בו תוספת ערך כשהוא גדול: ובנזירות · דאם רצה להוסיף על ל' כמה שירצה עד עולם שרי · ופדיון הבן ופטר חמור משלשים ולמעלה יכול לפדותן עד עולם · והיינו ומוסיפין עלהן · אבל בפדיונן אין תוספת דמים דכמה שיתן כשהן מן שלשים יום כך יתן בכל זמן שרוצה לפדותן · אלמא דאין פודין פטר חמור לאלתר דקאמר לומר שאם פדאו פטור דאיעבד: מכלל · דרבנן דברייתא דאין בערכין סברי דאם פדאו קודם אינו פדוי דיעבד · והא איתמר כו' א"כ מאי בינייהו וליכא לתרוצי כדקאמרת לומר שאם פדאו פדוי לעולם כדתרצינן ודקא קשיא והא איתמר הפודה כו' הא איתמר עלה דההוא דכולי עלמא מעכשיו כלומר אמר בתוך שלשים הרי זה פדיונו שיהא פדוי מעכשיו קודם שלשים אין בנו פדוי אפי' דיעבד משום דכי אמר מעכשיו דמי כמאן דהשתא נמי ליהוי מצותיה ולא הוה עד שלשים אלמא דרבנן סברי אם פדאו אינו פדוי:

רב

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כפדיון מעשר וכו' באחריותו הס"ד ואח"כ מ"ה שאין כאן לכהן כלום שאין חייב באחריותו כרבנן: (ב) ד"ה רבי אליעזר וכו' דהואיל:

גליון הש"ס רש"י ד"ה חלה טמאה וכו' חייב מיתה · תמיהני הא חלה טמאה הוא רק בעשה · וכזה תמוה על תוס' ע"ז סו ע"ב ד"ה אביי ועי' רש"י יבמות ל ע"א ד"ה תרומה טמאה:

הגהות צ"ק [א] אח"כ מה"ד ואמאי מחייב כו' בחלה הס"ד ואח"כ מה"ד בת שריפה היא דחלה טמאה אין לה תקנה: [ב] פדאו בפניו דאינו רשאי לקיימו אפי' כו': [ג] לאכלה אמר רחמנא ולא: [ד] ומשני אמר קרא לדורותיכם וי"ל: [ה] אין בנו פדוי:

מסורת הש"ס — תורה אור

א] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו מתיב רמי בר חמא *מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל שלשים יום לא מצוה א לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מיבעי ליה ב] אלא אמר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: **מתני'** לא רצה לפדותו *עורפו מאחוריו וקוברו א) ב מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר °אם לא תפדה וערפתו (שמות יג) ג מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר °אשר לא יעדה והפדה (שם כא) ד מצות ב) הייבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות ג) ה הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר °ואם לא יגאל ונמכר בערכך: (ויקרא כז)

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח ו עובר פרתו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי ז והמשתתף לו ח והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים ט הכהנים והלוים חייבים *(א) שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: **גמ'** מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני ברישא עובר פרתו דקדושת הגוף הוא והדר ליתני עובר חמורו דקדושת דמים הוא אמרי במערבא איבעית אימא ד) איידי דחביבא ליה כדרבי חנינא ואי בעית אימא איידי דזוטרן מיליה דבהמה טמאה (ב) פסיק ושדי לה אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא י ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה אמר מר ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה מאי בדיניהם אי נימא בדיניהם דגופיה דאתי בקל וחומר אם גופיה קני ליה ישראל בכסף דכתיב °לרשת אחוזה (ויקרא כה) ה) הקישו הכתוב לאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה כ אף עבד כנעני נקנה בכסף ממונו לא כל שכן הוא אם כן אפי' בשטר ובחזקה נמי ועוד ישראל מישראל יוכיחו דגופיה קני ליה בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה °או קנה מיד עמיתך (שם) מיד עמיתך הוא דבמשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ואימא מיד עובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לא ס"ד ק"ו הוא אם גופו קונה ממונו לא כ"ש ואימא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי אמרי ולאו ק"ו הוא גופו באחת ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך ג] מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים נמי בחדא אמר מר ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהן אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה מאי בדיניהן אילימא בדיניהן דגופיה משום דאתי בק"ו אם גופו (ג) ישראל קני ליה בכסף דכתיב °מכסף מקנתו (שם) ממונו לא כ"ש ישראל מישראל יוכיחו דגופו קני בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה °וכי תמכרו ממכר לעמיתך (שם) במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף ואימא לעובד כוכבים כלל כלל לא ד] אמרי לאו ק"ו הוא אם גופו קנה ממונו לא כ"ש אימא לעובד כוכבים עד דאיכא תרתי לאו ק"ו הוא גופו באחד ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה

א) [עי' תוס' ערכין כו: ד"ה מאי] ב) יבמות לט: כתובות סד· ג) [ערכין כז:] ד) [יבמות כ: וש"נ] ה) [קדושין כב:]

רב ששת אמר · לעולם מצות פדיון (ד) לאלתר והאי דקתני אין בערכין ופטר חמור פחות משלשים שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר: **מאי לאו מצוה לשהותו** · כרב נחמן וקשיא לרב ששת: **מצוה לפדותו** · דמלאלתר עד שלשים הוי זמן פדייה ומכאן ואילך עובר: **אלא אמר רבא** · לעולם מצוה לשהותו ואפי' הכי כרב נחמן לא מחרינן ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה לשהותו: **רבי אליעזר הוא דמקיש.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם: **והא** · דקתני לאלתר רבנן (ה) היא דמתניתין דלא מקשו: **מתני' מצות יעידה** · באמה העבריה שייעדנה אדון לאשה: **קודמת למצות פדייה** · שהיא פודה עצמה: **אשר לא יעדה והפדה** · אם יעדה זה מוטב: **עכשיו** · מצות חליצה קודמת שהמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח: **באדון** · (ו) במתפיס בהמה טמאה לבדק הבית מצות פדייתה באדון קודם לכל אדם:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח עובר פרתו: **שאינו רשאי** · למכור לעובד כוכבים (ז) בהמה: **גמ' כדרבי חנינא.** בפ' קמא (לעיל ה:) מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים כו': **דזוטרן מיליה** · דלא מיירי בפטר חמור אלא פרקא קמא וכולה מסכתא איירי בבכור בהמה טהורה: **בבהמתו** · בעדרו: **בדיניהן** · דיינינן ליה בדיניהן ולקמן מפרש מאי היא: **אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה.** מכי דיים אמילי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף טו·): **וממונו במשיכה** · מטלטלין אין נקנין אלא במשיכה במסכת קדושין (דף כו·): **מיד עמיתך** · משמע מיד ליד דהיינו משיכה: **כלל כלל לא** · עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני: **ואימא או בהא או בהא** · והכי משמע קרא מיד עמיתך הוא דבמשיכה ולא בכסף הא מיד עובד כוכבים באיזה שתרצה ונשמע מיניה דהיכא דמשך ולא נתן מעו' נמי קני:

מצות חליצה קודמת · מה שפי' רבינו חננאל פי' פרק החולץ (יבמות דף לט:) : **מצות** גאולה קודמת באדון שנאמר ואם לא יגאל · בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז·) מפ' טעם אחר דבעלים קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני :

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח · קנה וחייבת בבכורה · ואע"ג דשמעינן קנה איצטריך לאשמועינן דחייבת בבכורה דלא תימא קנה ה] מספק או מדרבנן קמ"ל דקנה קנין גמור: **מה** אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה · פירוש כשקונה מישראל אף עבד כנעני כן כשקונין מישראל אבל בעובד כוכבים לא מסתבר שיועיל שטר לפי שקנין שטר לא שייך בעובד כוכבים כדאמרי' פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) עובד כוכבים מכי מטא זוזי לידיה איסתליק ליה וישראל לא קני *עד דמטא שטרא לידיה: **מיד** עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף · וא"ת דלמא הא מיד *עובד כוכבים בשטר ובחזקה דחזקה כמו משיכה במטלטלין אם עשה בהן שום תיקון כעין נעל וגדר ופרץ בקרקע ו] וי"ל דשני קנייני' הללו הויין מצויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח שזה נותן מעות וזה מושך אלו החפץ וכן לרבי יוחנן בסמוך *דדרשינן איפכא מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וא"ת מנלן שהן חשובין קנין כלל דמוקמינן מסברא קניין דקרא בהני וי"ל דאשכחן כסף שקונה במקום אחר בקרקע ובהקדש ומשיכה במציאה והפקר:

אימא לעובד כוכבים כלל כלל לא קל וחומר אם גופו קני ממונו לא כל שכן · וא"ת דלמא בחליפין דהוא מקני ממונו כדדרים בקדושין (דף ח·) מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ובעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב האי קרא משמע הא שאר כגון מטלטלין קונה עובד כוכבים בחליפין וי"ל דאי לא אשכחן כסף או משיכה בעובד כוכבים לא הוה מוקמינן ליה בחליפין א) ועי"ל האי דקאמר עובד כוכבים בחדא לאו בחליפין שזהו בעובד כוכבים ובישראל מיירי אלא בקנין חדש כגון כסף או משיכה: (לעיל) *אם גופו קני · אם גופו דישראל קני ליה עובד כוכבים בכסף כו' מדלא פריך הכא אם כן אפי' בשטר וחזקה כמו דפריך לעיל יש ראיה לפר"ת דמפרש פרק קמא דקדושין (דף יד:) אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים שכל קנייני בכסף כלומר כל קנינו לעובד כוכבים בעבד עברי בכסף כדכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו ולא בשטר וחזקה כדמוכח הכא ובקונטרס פי' שם דכל דבר קנייני בכסף כדדרשינן הכא מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף וקשה דהאי דרשא לריש לקיש היא והלכה כר' יוחנן וא"ת אכתי עובד כוכבי' קונה ישראל בחזקה כדאמר גיטין (דף לח·) מנין לעובד כוכבים שקונה ישראל בחזקה שנאמר וישב ממנו שבי וי"ל דההיא חזקה כבוש מלחמה הוא והוא הדין ממונו כדאמר חולין (דף ס:) עמון ומואב טיהרו בסיחון :

דבר

א) והא דקאמר אף עובד כוכבים נמי בחדא לאו בחליפין מיירי שזה קנין חדש אלא בקנין שוה בעובד כוכבים ובישראל כגון כסף או משיכה כדאמרי' לעיל בס"ד נ"ק

רבינו גרשום

רב ששת אמר · מאי ופדיון פטר חמור לאלתר לומר שאם פדאו קודם ל' אינו עובר עליו אע"ג דפדאו שלא בזמן מצותו: מאי מצותו כל ל' דקאמר לאו מצוה לשהותו כל שלשים קודם שיפדנו אלמא דאם פדאו קודם עובר עליו: לא מצוה לפדותו כל שלשים קאמר דבתוך ל' עד ל' הוי זמן פדייתו ואם לא פדאו עד ל': עובר עליו מיכן ואילך אי הכי · כיון דמוקמת דמצוה לפדותו כל ל' · האי דקתני מיכן ואילך (מל' ואילך) או פודהו או עורפו· מיכן ואילך א) או עורפו או עובר עליו מיבעי ליה משום דכבר עבר זמן פדייתו אלא מדתני או פודהו או עורפו ש"מ משום הכי או פודהו דמיכן ואילך הוי זמן פדייתו אלמא דמצוה לשהותו וליתא לדרב ששת דאמר לומר שאינו עובר עליו ולמעמיך קשיא אהדדי: אלא אמר רבא לא קשיא הא דתני ובפדיון הבן ובפטר חמור פחות מל' היינו ר' אליעזר דמקיש בכור בהמה טמאה לבכור אדם דכתיב אך פדה תפדה וגו' והא דתני ופדיון פטר חמור לאלתר היינו רבנן דלא מקשי: לשם מצוה · לבנות בית אחיו: בראשונה' כשהיו אנשים כשרים ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה · אלא לשם בעילה: אמרו מצות חליצה קודמת · דכיון דלא בעיל לשם מצוה הוי כפוגע בערוה: מצות גאולת בהמה טמאה באדון קודם לגאולת כל אדם משום דבעלים מוסיפין חומש כשגואלין אותה · ושאר כל אדם הגואל אותה אין מוסיפין חומש דכתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו ואם לא גאל (באדם) [כבעלים] נמכר בערכך לכל אדם :

סליק פירקא

לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור · כדאמר בפרקין דלעיל אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה את שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה כו' אלמא דלא נפטרו אלא מאלו ב' דינין:דקדושת הגוף' דאינו בר פדייה : איידי דחביבא ליה כר' חנינא דאמ' [לעיל] שהרי סייעו את ישראל וכו': איידי דזוטרן מילתא (דליכא ב') [דלא מיירי ביה] אלא בפרק ראשון אבל כולה מסכתא מיירי בבכור בהמה טהורה : בדיניה' כלום' כל טהורה שיש יד עובד כוכבים באמצע בעי למיזל אחר דינו ואזלינן בתר דיניהן ובדיניהן מעות קונות : אילימא בדיני דגופו' דעובד כוכבים דנקנה לישראל בכסף דהקישו הכתוב לאחוזה דכתיב והתנחלתם וגו' מה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני : ועוד מכסף מקנתו משמע בין ישראל לעובד כוכבים בין עובד כוכבים לישראל בכסף: ממונו בהמתו לא כ"ש · מיהא לא שמעי' ישראל מישראל יוכיח דגופו קני ליה בכסף כדאמרן מכסף מקנתו וממונו במשיכה:מיד עמיתך הוא דבמשיכה דכתיב מיד דבר הניתן מיד לידי מיד עובד כוכבים מכסף: ואימא דלהכי אתא קרא מיד עמיתך הוא דליקני מיד עובד כוכבים כלל כלל לא דאם רוצה העובד כוכבים לחזור בו יכול לחזור

א) גי' רבינו בגמ' א"ה מכאן ואילך או עורפו או עובר עליו וכו' ומפרש דלרב ששת לאחר ל' אין תקנה בפדיון כלל .

שיטה מקובצת

א] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו·כלומר ודאי גם למצות מצוה לאלתר כדקתני ברייתא קמייתא והאי דקתני אין בפטר חמור פחות מל' לענין דאינו עובר אם מאחר לפדותו עד ל' אבל מכאן ואילך עובר עליו אם אין פודהו או עורפו וצ"ע כיון דמצוה לפדותו לאלתר אלמא לא יליף כלל מפדיון הבן א"כ מנ"להא דמל'[יום ואילך] עובר ומה שיעור דל' יום וצ"ל דמדרבנן בעלמא : ב] אלא אמר רבא ל"ק הא ר"א דמקיש וכו' · צ"ל דרבא לא ס"ל כר"נ דאמר מצוה להשהותו דא"כ לא הוצרך לומר הא ר"א הא רבנן א) דלר"נ ניחא הך ברייתא דמצוה להשהותו וודאי מצינן לפרושי דשני באפי נפשה קשני ולא נימא דהא דקתני אין בפטר חמור פחות מל' מיירי לומר שאינו עובר עליו כר"שאלא כר"אובדיעבד נמי אינו פדוי אם פדהו תוך ל' יום או למצות מיהת דמצוה להשהותו דהך פדיון דפטר חמור לאלתר כרבנן ובקונט' כתב לא כר"נ מתרצא אלא כרב ששת וצ"ע למה לא פירש רש"י דהוי שנויא באפי נפשה' תוס' חיצוניות : ג] מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים בחדא · מכאן היה קשה לר"י על שהיה מפרש בפ"ק דקדושין גבי הא דקאמר התם מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה פירוש העבד עברי לעובד כוכבים ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים פירוש וחליפין ונראה לר"י משום דעובד כוכבים קונה שפיר שאר קניינין בחליפין מדמיעט התם עבד עברי דאינו נקנה לעובד כוכבים בחליפין ואם אין עובד כוכבים קונה בשום מקום בחליפין אמאי אצטריך קרא למעוטי גבי עבד עברי אלא ש"מ דעובד כוכבים קונה בחליפין והשתא קשה לר"י מאי האי דקאמר הכא ישראל בחדא אף עובד כוכבים בחדא והא עובד כוכבים נמי נקנה בחליפין ואור"י דה"נ קאמר ישראל בחדא אעפ"י שקנה גם בחליפין וטעמא דלא חשיב חליפין משום דלא חשיב אלא הני קנינין דכתיב בקרא משיכה ומעות כדפיר' לעיל שבאותן קנינין בני אדם רגילין לישא וליתן ומתוך כך ניחא קושיא אחרת שמקשה התם ר"י גבי הא דהכא דהיכי ס"ד דניליף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והלא שדה עפרון לא מיקניא בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים כדמשמע הכא לעובד כוכבים בחדא ולישראל בחדא ולמאי דפי' ניחא דלעולם הוא קונה שפיר בחליפין והא דלא חשיב ליה משום דלא חשיב אלא הני דכתיבי בקרא וכן ראיתי בשם ר' יהודה כתוב שראה את ר"י רבו שהורה הלכה למעשה באדם ששלח עובד כוכבים להביא מעותיו המופקדים לו ביד חבירו וכתב בה וקנינא מן פלוני בר פלוני במנא דכשר למקני' ביה והיינו חליפין ומיהו יש לגמגם דהיאך עשאה ע"י עובד כוכבים הא קי"ל שליח שויה ואין שליחות לעובד כוכבים ומיהו מאחר שקנה העובד כוכבים בחליפין מיד הישראל המורשה אין לנפקד לחוש שמא יתבענו המפקיד לדין ובפ"ק דקדושין הארכתי תוס' חיצוניות: ד] אמרת ק"ו גופו קונה ממונו לא כ"ש וא"ת אמאי לא קאמר כסף דישראל יוכיח דגופו של ישראל קנוי בו ואין ממוני דישראל קנוי בו וה"נ קאמר לעיל וי"ל דאין זה סברא שלא יהיה שום קנין בממון דעובד כוכבים דלגבי זה אין לומר יוכיח דדוקא לעיל דבעי למילף קנין שיועיל במטלטלין שייך לומר ישראל יוכיח תוס' חיצוניות: ה] דלא תימא קנה ואור"י דהוה ס"ד דקנה מספק והכהן לא יוכל להוציא מידו הבכור מטעם ספק קמ"ל דחייב בבכורה ודאי שהקנין קנין גמור ולהכי תנא נמי בתר הכי אעפ"י שלא משך קנה ופטורה מן הבכורה ע"כ: ו] י"ל דב' קנינים וכו' וז"ל תוס' חיצוניות וי"ל דפשיטא ליה דלית לן לרבויי אלא משיכה וכסף שאלו הקנינים רגילים בני אדם לעשות לישא וליתן בהם ולכך פשיטא ליה דאתא לרבויי כסף או משיכה ושמא י"ל דדוקא כסף משוי למשיכה משום דשכיחי חד בלוקח וחד במוכר שהמוכר מקבל המעות והלוקח מושך אצלו הלכך דמו אהדדי טפי משאר קנינים :

א) אולי צ"ל דלכ"ע והאי ניחא כך ברייתא דמצי' לפרושי דמצוה להשהותו קאמר אלא דשינוי' וכו' .

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"ב מהלכות בכורות הלכה ו סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף א :

עח ב מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף יב :

עט ג מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה ז :

פ ד מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ב טוש"ע אה"ע סי' קסה סע"א :

פא ה מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה א :

[במשנה שבמשניות איתא עורפו בקופיץ ופי' הר"ב קופיץ סכין גדול כמין גרזן קטן וכו']

א ו מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ב סמג עשין קמה קמו :

ב ז מיי' שם הלכה א וסמג שם טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ג :

עובד כוכבים בחזקה דחזקה כצ"ל נ"ק

ג ח מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז :

ד ט מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף א :

ה י מיי' פ"ד שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ו :

ו כ מיי' פ"ט מהלכות עבדים הלכה א טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כג :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה וכו' עד דמטא שטרא לידיה· עיין קדושין יד ע"ב תד"ה הואיל :

הגהות הב"ח (א) במשנה הכהנים ולוים חייבים לא נפטרו: (ב) גמ' פסיק ושדי לה נ"ב ובשבועות ובנדרים איתא כה"ג פסיק שדי להו ע"ש בכס"י: (ג) שם אם גופו של ישראל קני ליה בכסף דכתיב מכסף מקנתו: (ד) רש"י ד"ה רב ששת וכו' פדיון פטר חמור לאלתר: (ה) ד"ה והא וכו' רבנן דמתני' היא דלא: (ו) ד"ה באדון המתפיס בהמה לבדק כצ"ל ותיבת טמאה נמחק: (ז) ד"ה שאינו וכו' בהמה גסה בס"ד :

מה עמיתך באחת אף עובד כוכבים נמי באחת אמרי ולאמימר *דאמר משיכה בעובד כוכבים קונה הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר* [א]דבר תורה מעות קונות משיכה לא (א) אהני לעמיתך לעמיתך בכסף לעובד כוכבים במשיכה אלא אי סבר לה כר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה לעמיתך במשיכה ולעובד כוכבים במשיכה לעמיתך למה לי אמרי לעמיתך אתה מחזיר אונאה [ב]ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני °מאל תונו איש את אחיו נפקא חד א] בכנעני וחד [ג]בהקדש וצריכי דאי כתב רחמנא חד הוה אמינא לכנעני הוא דאין לו אונאה ב] אבל הקדש יש לו אונאה קמ"ל הניחא *למ"ד גזילו [ד]אסור היינו דאצטריך קרא למישרי אונאה אלא אי סבר לה כמ"ד גזילו של כנעני מותר אונאה מיבעיא אמרי אי סבר לה כמ"ד גזילו מותר על כורחיך כר' יוחנן ס"ל מיתיבי [ה]הלוקח *גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח ואי אמרת מעות קונות משיכה ל"ל הכא במאי עסקינן שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי מעות למה לי הכי קאמר ג] אע"פ שנתן מעות אי משיך אין ואי לא לא אי הכי קשיא רישא אמר אביי רישא משום דאיכא מקח טעות אמר ליה רבא רישא משום דאיכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות אלא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות רישא דלא יהיב זוזי לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל סיפא דיהיב זוזי מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי אמר לך רישא מקח טעות דלא ידע דהא לא יהיב ליה זוזי סיפא לאו מקח טעות הוא דכיון דיהיב זוזי כי קא משיך איבעי לעיוני והדר מימשך רב אשי אמר מדרישא משיכה אינה קונה סיפא נמי משיכה אינה קונה ואיידי דתנא רישא משך תנא סיפא נמי משך רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה רישא נמי משיכה קונה ורישא הכי קאמר אם לא נתן ולא משך יחזור מאי יחזור יחזור בדברים קסבר *[ו]דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה והני מילי ישראל מישראל דקיימו בדבורייהו אבל ישראל מעובד כוכבים דאינהו לא קיימי בדבורייהו לא:

מתני

[ע"ז עא.] ויקרא כה [ב"מ מט.]

תורה אור

מה עמיתך בחדא · משיכה: **אף עובד כוכבים בחדא** · בכסף ולא במשיכה דהכי משמע עמיתך במשיכה ולא עובד כוכבים: **מכסף מקנתו** · בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים הכתוב מדבר* · **למימר דאמר כו'** · בפרק בתרא דע"ז (דף עא:): **הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן** · דאמר בפרק הזהב (ב"מ מו:) דבר תורה מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו *דגמר הדיוט מהקדש ומשיכה לא קניא איכא למימר דעמיתך אתי למימר מיד עמיתך בכסף ומיד עובד כוכבים במשיכה: **מפורשת מן התורה** · מיד עמיתך משמע מיד ליד: **אמרי לעמיתך** · דממעט כנעני מדין אונאה דכתיב בסיפיה דקרא קממעטי ליה: **אונאה מאל תונו איש את אחיו נפקא** · דמשמע אחיו ולא כנעני: **חד למעוטי כנעני וחד למעוטי הקדש** · מאונאה: **כמ"ד גזילו** · של כנעני אסור בב"ק בפ' הגוזל בתרא (דף קיג:): **אמרי** · ודאי אי סבר גזילו של כנעני מותר תו לא אתא קרא למישרי אונאה אלא למעטיה מדין קנייה וכיון דאמר עובד כוכבים קנה במשיכה על כרחיך כר' יוחנן סבירא ליה דמכסף קא ממעיט ליה: **גרוטאות** · חתיכות כסף: **יחזיר** · דמשיכה אינה קונה: **לים המלח** · דעבודת כוכבים ביד ישראל אינה בטילה עולמית: משיכה למה לי: **מקח טעות** · דלא ידע דאית בה עבודת כוכבים הלכך מצי למיהדר ביה: **רישא איכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות** · בתמיה: **רישא וסיפא מקח טעות** · ומדליכא מצי מהדר ביה נמי בסיפא ומיהו רבנן גזרו כיון דיהיב זוזי והדר שקיל להו מיחזי כמוכר עבודת כוכבים ורישא דלא יהיב זוזי וכי מהדר לה לא מידי שקיל לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ומשום הכי נקט מתן מעות אע"ג דקיבל עליו לדון בדיני ישראל: **דלא הוה ידע** · דאית בהו עבודת כוכבים דהא לא יהיב זוזי דלימא איבעי לעיוני דסתם תגר לא מעיין עד שעת מתן מעות: **איבעי לעיוני** · ומדלא עיין אחולי אחיל והוי משיכתו משיכה גמורה: **רב אשי אמר** · לעולם ד] בשלא קיבל עליו לדון בדיני ישראל ולא קשיא סיפא לר' אושעיא ודקאמרת אי מעות קונות משיכה ל"ל משיכה לאו דוקא דמדרישא משיכה אינה קונה דקתני יחזיר סיפא נמי משיכה אינה קונה: **רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה כו'** · וכגון שקיבל עליו לדון בדיני ישראל וקסבר האי תנא דאיצטריך למימר דאין צריך לעמוד בדיבורו עם העובד כוכבים: **דקסבר דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה** · אם חוזר בדיבורו:

מתני'

דבר תורה מעות קונות · פירש בקונטרס דכתיב בהקדש ונתן הכסף וקם לו וגמר הדיוט מהקדש ה] וא"ת לריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ליגמר שיקנה כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תקני בהקדש כמו בהדיוט ותירץ הרב רבי יהודה בר נתן דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה ולהכי שייך טפי כסף (ב) מבהדיוט שבהדיוט דאפשר במשיכה לא יהא (אלא) קנין אחר *ונראה לר"י דמקרא נפיק ליה שפיר דדרשינן מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ומדעובד כוכבים בחדא ישראל נמי בחדא דשניהם למדין זה על זה דליכא למימר דלא משתעי קרא אלא דעובד כוכבים בהא או בהא וכן ישראל דא"כ היו שוין ואפילו אם תימצי לומר שיקנה חליפין בישראל ולא *בעובד כוכבים ולא כדפרישית לעיל מצי למימר דלא משתעי קרא אלא בקנינין הרגילין ומצויין כגון כסף ומשיכה ובהנך למדין ישראל ועובד כוכבים זה מזה ועוד נפרש ר' טעמא דר' יוחנן דמעות קונות מגופיה דקרא דאו קנה מיד עמיתך דסתם קנין דקרא במעות כדכתיב (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו וכתיב מכסף מקנתו (ויקרא כה)*: **כמ"ד** גזל הכנעני מותר · פ"ה פלוגתא בהגוזל בתרא (ב"ק קיג:) וכולה שמעתא דהתם מוכח לאסור ובהפקעת הלוואתו פליגי אבל בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נז·) תניא גזל וגנב וכן יפת תואר ישראל בכנעני מותר ובפ' המקבל (ב"מ דף קיא:) נמי אמר חד למישרי גזילו של כנעני וחד למישרי עושקו גבי רעיך ואחיך וא"ת וגזל הכנעני היכי שרי הכתיב (ויקרא כז) וחשב עם קונהו ובכנעני שהוא תחת ידך משתעי דאי אין תחת ידו מי לייט לפי שנים שעבר א) היובל וי"ל היכא דאיכא חלול השם ודאי אסור וכי שרית היכא דאית ליה לאישתמוטי וגזל ממנו בעלילה או בכמה ענייניס: **ואי** אמרת מעות קונות משיכה למה לי · תימה דבפ' בתרא דע"ז (דף עא:) מייתי הך ברייתא למידק איפכא מרישא דקאמר ואי אמרת משיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזיר ואומר ר"י דהמקשה סובר הכא והתם דתרוייהו בעינן בכנעני משיכה ומעות והשתא ניחא ליה הכא והתם רישא וסיפא: **הכי** קאמר אע"פ שנתן מעות אי משך אין אי לא משך לא · וא"ת והא איכא מי שפרע יש לומר כשקבל עליו לדון בדיני ישראל ומי שפרע אין זה דין א"כ כמו שמפרש ר"ת בפרק הזהב (ב"מ מז:) ב) דלענין יוקרא וזולא ג) צריך מי שפרע אבל לא במקום שמפסיד לגמרי ואע"ג דבסמוך מפורש משום דברים בעלמא אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה היה נאסר משום דמחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי לא חייש למיחזי עבודת כוכבים ביד ישראל ועוד דכאן לא מיחזי כלל כיון דמי שפרע ליכא כדפרישית וליכא נמי משום מחוסרי אמנה בעובד כוכבים טפי ד) מבישראל: **דכיון** דיהיב זוזי איבעי ליה לעיוני והדר ממשיך · ואף על גב דבשאר מקח טעות לא אמרינן הכי שאני לוקח גרוטאות מיד עובד כוכבים דאיבעי ליה לאסוקי אדעתא טפי שמא יש בהן עבודת כוכבים: **רב** אשי אמר מדרישא משיכה אינה קונה · לפי מה שרגיל ר"ת לפסוק כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משום דפסיק רבא בהחולץ (יבמות דף לז·) בכל דוכתא כוותיה היכא דפליג עליה ריש לקיש בר מתלת קשה מכאן דרב אשי דהוא בתרא יותר מרבא סבר כריש לקיש דמשיכה מפורשת מן התורה מדקאמר משיכה בעובד כוכבים לא קני אלמא דדרשינן לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאי כרבי יוחנן הא אמר לעמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וי"ל דרב אשי דהכא הדר ביה לגבי אמימר כדמוכח פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עא·) גבי הא דאמר אמימר משיכה בעובד כוכבים קונה תדע דהני פרסאי משדרו פרדשני אהדדי ולא הדרי בהו ושקלו וטרו התם רבינא ורב אשי בההיא מילתא ובסוף שמעתא מסקינן ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה ש"מ וגם רבינא מקשה התם לרב אשי מדרבי יוחנן ה) לבן נח ולא קא"ל רב אשי רבי יוחנן לטעמיה דאמר דבר תורה מעות קונות

ותנא

א) משנת היובל וי"ל נ"ק ב) [ד"ה אי אמרת] ג) פייך נ"ק ד) [נ"א כמו בישראל] ה) מהגיה דבן נח נ"ק

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה א טוש"ע ח"מ סי' קצח סעיף א:

ח ב מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה ז טוש"ע ח"מ סימן רכז סעיף כו:

ט ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' כט

ועוד נראה כו' שפיר דדרשינן נ"ק

י ד מיי' פ"א מהלכות גזילה הלכה ב טוש"ע ח"מ סימן שנט סעיף א:

יא ה מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ה טוש"ע י"ד סי' קמו סעיף ג:

יב ו מיי' פ"ז מהלכות מכירה הלכה ו טוש"ע ח"מ סימן רד סעיף ו:

בעובד כוכבים כדפירשתי לעיל נ"ק

[וע"ע תוס' ערכין פח: ד"ה שמא]

מסורת הש"ס

ע"כ שייך לע"א

וגמר נ"ק

ב"מ מו: מז: [ערכין פח: קדושין כו: כח: חולין סג']

[ב"ק קיג: ב"מ סו:]

ע"ז נג. עא:

◆

רבינו גרשום

לחזור בו האליכא למימר דהשתא גופו קנה בכסף כ"ש ממונו: ואימא · מיד עמיתך במשיכה גרידא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי כסף ומשיכה: דומיא דעמיתך מה עמיתך בחדא במשיכה ולא במעות אף עובד כוכבים בחדא במעות ולא במשיכה · וכדאמרן לעובד כוכבים כלל כלל לא דאינו קונה מישראל לא במשיכה ולא בכסף: אמרי לאו ק"ו הוא לגופו דישראל קנה בכסף כ"ש ממונו בהמתו [ע"כ שייך לע"א]: ולאמימר דאמר · בבבא מציעא משיכה בעובד כוכבים קונה הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ישראל מישראל ולא משיכה · מתרץ לה הכי לעמיתך בכסף ולעובד כוכבים במשיכה' משום הכי איצטריך למיכתב לעמיתך דעמיתך בכסף ולא לעובד כוכבים ותהפך לו שמעתא דר' יצחק אלא אי סבר לה כריש לקיש כו' א"כ לעמיתך מאי אתא למעוטי כיון דתרווייהו במשיכה: וחד למעוטי הקדש · שלא תאמר לא תהא כח הדיוט חמור מהקדש קמ"ל לעמיתך ולא להקדש: גזלו אסור · דעובד כוכבים: אי סבר לה כמאן דאמר גזלו מותר ולא איצטריך לעמיתך לאונאה על כרחיך אמימר כרבי יוחנן ס"ל דאמר דבר תורה מעות קונות והלכך איצטריך לעמיתך דלעמיתך בכסף ולעובד כוכבים במשיכה: גרוטאות' חתיכות כסף קטנות: יוליך הנאה לים המלח · דהשתא הווין שלו ואסור לקיימה ברשותו ואסור לו למוכרה: אי הכי קשיא רישא·דאמאי יחזיר והא משך והיה [צריך] להוליך לים המלח: דאיכא מקח טעות· דלא ידע דהוה בהו עבודת כוכבים: רישא וסיפא מקח טעות · ומשיכה קונה שקבל לדון בדיני ישראל: ואביי אמר לך · לעולם כדאמרינן רישא דאיכא מקח טעות דמשך לא יהיב ליה זוזי דלא ידע דק אי איכא בהו עבודת כוכבים אי לא הלכך יחזיר · וסיפא לאו מקח טעות · דכיון דיהיב זוזי והדר משך עיוני עיין [ומדלא עיין] אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות: מאי יחזיר · הא לא משך כלום · יחזור בדבריו מתנאי הקנאה:

◆

שיטה מקובצת

א] חד בכנעני וחד בהקדש וצריכי · תימה דבפ"ק דפסחים גבי כל יראה ממעטינן מחד לך של אחרים ושל גבוה ואע"ג דהתם כתיבי טובא לך כולהו צריכי כדמפרש בפ' כל שעה וי"ל דהתם שייך למעט שפיר אחרים וגבוה מחד לך אבל הכא גבי גבוה שייך טפי עמיתות ואהוה מבעובד כוכבים ומיהו תימה גבי נזיקין בפ' ד' וה' ממעטינן מחד רעהו הקדש ועובד כוכבים ואור"י דשאני הונאה מנזיקין דהונאה הוי כעין גזל ואין סברא לפטור בהקדש מקרא דעובד כוכבים גופיה וא"ת (ההיא דפסחים) והא במנחות בפ' רבי ישמעאל (דף ס"ז) גרסינן אבל הכא תרי עריסותיכם כתיב חד כדי שיעור עיסת מדבר וחד עריסותיכם ולא של עובד כוכבים עריסותיכם ולא של הקדש והיינו כמו בפסחים ובהדיא דרשינן בחולין פרק ראשית הגז מחד עריסותיכם כדי עריסותיכם ובפרק השוכר את הפועלים גבי אכילת פועל משמע מחד ריעך ממעטינן הקדש ועובד כוכבים וצריך לתרץ כמו שתירצנו מרעהו ובההוא דמנחות למאן דפטר מירוח הקדש ומירוח העובד כוכבים משמע דנפיק מחד דגנך ולמאי דפטר במירוח הקדש ומחייב במירוח עובד כוכבים צריך טעם מ"ש דמסברא ממעטי מחד דגנך כמו בכל דוכתא: ב] אבל הקדש יש לו אונאה אע"ג דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל היינו במתכוין אבל בטעות הו"א דיש אונאה כ"מ בתוס' כ"י: ג] ה"ק אם עד שלא נתן וכו' כן מצאתי בס"י וז"ל תוס' חיצוניות אם לא נתן מעות ולא משך יחזור דהכי משמע אם הוא עד שלא נתן וגם עד שלא משך שלא עשה לא משיכה ולא כסף יחזיר וכו' וכן כתוב בתוספות לקמן דף י"ד: ד] לעולם וכו' סיפא נמי משיכה אינה קונה אלא מתן מעות ואיידי דתנא רישא משך דאשמועינן דמשיכה אינה קונה תנא נמי סיפא משך ע"כ: ה] וא"ת לר"ל וכו' נ"א בס"י וא"ת לר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה לא גמרי' שיקנה גם כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תיקנו וכו':

הגהות הב"ח (א) גמ' משיכה לא קניא אהני: (ב) תוס' ד"ה דבר וכו' טפי כסף בהקדש מבהדיוט ובהדיוט וכו' לא יהא לו קנין אחר:

מתני' *כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו [א]חייבין בבכורה [ב]ובמתנות [ג]ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד [גג] ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור [ד]ואין עושין תמורה א] [ה]ואם מתו יפדו [ו]חוץ מן הבכור ומן המעשר *וכל שקדם [ז]הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להן מום קבוע *(להקדשן) ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד *ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן ב] והשוחטן בחוץ חייב ועושין תמורה ואם מתו יקברו: **גמ'** טעמא דנפדו הא לא נפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות קסבר [ח]קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות: ויוצאין לחולין וכו': טעמא דנפדו הא לא נפדו אסירי בגיזה ועבודה *מסייע ליה לרבי *אליעזר דאמר ג] קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה אמרי לא קדושת דמים למזבח הוא דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו רבנן אבל קדשי בדק הבית לא: ולדן וחלבן מותר כו': היכי דמי אילימא דאיעבר ואתיליד לאחר פדיונן פשיטא חולין נינהו אלא דאיעבר לפני פדיונן ואתיליד לאחר פדיונן הא לפני פדיונן אסירי

נפדין

מתני' כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן · שהיה להם מום קבוע והקדישן להמכר ולהביא מדמיהם קרבן למזבח: **חייבין בבכורה** · לאחר פדיונן אם ילדו: **ובמתנות** · זרוע לחיים וקיבה כחולין גמורין: **ויוצאין לחולין** · בפדיונן לגמרי ליגזז וליעבד כחולין גרידי משום דמעיקרא לא חיילא עלייהו קדושה חמורה: **והשוחטן בחוץ פטור** · אפי' קודם פדיון דאפי' הוי מומן קל כגון דוקין שבעין דלגבי קדשים מיחייב השוחטן בחוץ הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך: **ואין עושין תמורה** · מפרש בגמ': **ואם מתו** · קודם פדיון יפדו להאכילן לכלבים דאין קדושתן חמורה ואתו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיין שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתן דכתיב (ויקרא כז) והעמיד (הכהן) את הבהמה וגו' והדר והעריך (אותה) הכהן וגו': **חוץ מן הבכור והמעשר** · שאפילו במומן חלה עליהן קדושה חמורה דבכור רחם מקדשו ובמעשר כתיב (שם) לא יבקר בין טוב לרע דמשמע בין תם בין בעל מום קודם טוב תם רע בעל מום: **מום עובר** · כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה: **פטור מן הבכורה** · מפרש בגמרא: **ואין יוצאין כו'** · שאפי' לאחר פדיונן אסורין (בהנאה) בגיזה ועבודה כדמפרש בגמרא: **ולדן וחלבן אסור כו'** · מפרש בגמרא כשנתעברו קודם פדיונן וילדו לאחר פדיונן: **והשוחטן בחוץ** · קודם פדיונן: **חייב** · כרת ובגמרא מפרש בדוקין שבעין דראוין הן לפנים ואליבא דרבי עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו אבל בשאר מומין לא דאמרינן (א) במסכת יומא (דף סג:) הראוי לאהל מועד חייבין עליו אי לא לא: **יקברו** · ואין נפדין דבעי העמדה והערכה: **גמ' טעמא דנפדין** · ארישא קאי: **קדושת דמים פטורה מן הבכורה** · כקדושת הגוף דמפרש לקמן מקראי דפטורה מבכורה וממתנות: **קדשי בדק הבית כו'** · והני כקדשי בדק הבית דמו דהם עצמן לא הוקדשו מתחילה אלא לדמיהן: **לא** · אסייעיה ממתניתין דקדושת דמים למזבח הוא דהוקדשו לשם כן שיהיו הדמים קריבין למזבח והתם הוא דאסור בגיזה ועבודה משום דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח: **הא** · ולדות שנולדו לפני פדיונן אסורין בהנאה בלא פדייה ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דחויה אתו דאמם לא הוקדשה למזבח:

נפדין

ואנא כריש לקיש סבירא לי שמע מינה דרב אשי גופיה כשהיה אומר מתחלה משיכה אינו קונה לאו משום דסבר לה כריש לקיש דלעולם כרבי יוחנן סבירא ליה לפיכך כי הקשה לו מההיא דבן נח לא רצה להקשות מההיא דדבר תורה מעות קונות ד] דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולענין אונאה אתא לעמיתך כמאן דאמר גזל הכנעני אסור דלמאן דאמר גזל הכנעני מותר לא איצטריך כדאמרינן לעיל ואף על גב דאמרינן בהזהב (ב"מ דף מח.) קרא ומתני' מסייע לריש לקיש היינו לאורה אבל אפשר לשנויי לקרא שפיר אליבא דרבי יוחנן ומתני' דנתנה לבלן מעל הוה מוקמי ליה ר' יוחנן בבלן עובד כוכבים וההיא דנתנה לספר בישראל ולכך מעל אע"ג דלא משך דמעות קונות וא"ת ומאי סייעתא לריש לקיש הא איהו מוקי הך דנתנה לספר בספר עובד כוכבים הכי נמי מצי לאוקומי ההיא דבלן בעובד כוכבים ואור"ת משום דבלן משמע טפי דאיירי בישראל דומיא דנתנה לחבירו דקתני הוא מעל וחבירו לא מעל משמע חבירו ישראל דבר מעילה הוא ודוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדמסיים בההיא משנה לפי שאומר לו הרי מרחץ לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר דומיא דבלן דהיינו ספר ישראל לא מעל עד דמשיך ולא אמר רבא קרא ומתני' מסייע ליה לריש לקיש לפי שיסבור כמותו תדע דרבא גופיה הוא דפסק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בכל דוכתא בר מתלת וכי תימא שאני הכא דתניא כוותיה והא התם חשיב חדא מילתא דריש לקיש דתניא כוותיה ואי אפשר לומר דהנהו תלתא גרסינהו בהדי הדדי ואכתי איכא טובא דבפרק בהמה המקשה (חולין עו.) גבי גידין שסופן להקשות משמע דדוקא קאמר רבא *תני תלת ותו לא והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי כל הקודש להורגו זכה ותניא כדריש לקיש דהתם אליבא דרבי אליעזר פליגי והלכה כרבנן ופ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) גבי נשא ונתן דתניא בברייתא כריש לקיש ור' יוחנן סבר כתנא דמתני' גבי הא דתנן לפני אידיהם של עובדי כוכבים אסור לאחריהן מותר ומפרש נשא ונתן איכא בינייהו ומיהו יש לדחות ראיה דרבא כיון דריש לקיש לאו מעצמיה דנפשיה אמר אלא משום ר' אושעיא כדאמר לעיל אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמה בדיניהן ומפרש בדיניהן שפסקה להן תורה מיד עמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף בכי האי גוונא לא איירי רבא לפסוק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בדבר שהיה ריש לקיש אומר בשם רבותיו כדמפרש פ"ב דחולין (דף כט:) בההיא דאין שחיטה אלא לבסוף דאמר ר"ל משום לוי סבא ופליג עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש בפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ונראה דרבה גרס ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו א) כדאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא וכשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדאמר במ"ק (דף יז.) גברא רבא כרב יהודה ב) ליכא דלסרי לך ורב הונא גדול הי' אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדאמר בריש גיטין (דף ו.) בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ועוד יש לדקדק דהלכתא כר' יוחנן דמעות קונות דבר תורה מדאמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות ג) ופסק לוי כמתני' וקי"ל כוותיה בדיני והא דאמר פ"ק דקידושין (דף יד:) גבי עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים ד) עובד כוכבים דכל קנייתו בכסף בע"ע קאמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.) בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינוייא כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינוייא דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בחצירה ניחא אף כר' יוחנן אבל מעיקרא ניחא ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחצירה א"נ רב נחמן בר יצחק דקאמר לההיא שינויא דסבירא ליה כר"ל ולא כמו שכתוב בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דאמר פרק הזהב (ב"מ דף מז:) כדרך שתיקנו משיכה בשומרין כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירא ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דאפ"ה כר' יוחנן ס"ל *אפשר דהתם לעובד כוכבים בכסף ולעמיתך ידרוש לענין אונאה כמאן דאמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל: ה) **ורישא** הכי קאמר אם לא נתן מעות כו' · פירוש וגם אם לא משך יחזור: **והני** מילי ישראל מישראל כו' · תימה *דדומיא דרישא ישראל מעובד כוכבים שמפסיד הכל כגון כאן שמפסיד דמי עבודת כוכבים מי איכא ישראל מישראל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאמר דישראל מעובד כוכבים אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה *דמי עבודת כוכבים ביד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה צריך לקיים המקח שלא יהא בו משום מחוסרי אמנה*: **כל** הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן · לאו בקדשי בדק הבית איירי אלא בהקדישן למזבח לדמיהן דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש בעל מום למזבח כדאמרינן פ"ק דתמורה (דף ו:) מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שנא מדקלא בעלמא ומשני *בריא מילתא טפי שביק תמים ומקדשין בעלי מומין: **קדושת** דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות · פי' הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הבכורה כקדושת הגוף כדמפרש לקמן מקראי דפוטרת מן הבכורה ומן המתנות וקשה לפי' דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצבי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (במדבר ג) גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב (דברים יח) מאת העם:

הקדים

*חולין קל. תמורה י: לג:

חולין שם

[תמורה לא:]

[לקמן כה: חולין קלה:]

נ"א אלעזר

נ"ק מ"ז

יג א מיי' פ"ב מהלכות בכורות הלכה ח

יד ב מיי' פ"ט מהלכות בכורים הלכה כ:

טו ג מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:

[ג ג] מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יא:

טז ד מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה יז:

יז ה מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יא:

יח ו מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:

[טעות וכן במשנה שבמשניות ליתא גם בחולין קל' ליתא]

יט ז מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח:

כ ח מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה ה:

◆

שיטה מקובצת

א] ואם מתו יפדו · דכיון דאין בהם אלא קדושת דמים שבתו פודין אותם להאכילן לכלבים וקשה לר"י מהא דאמרינן בפ' כל שעה האוכל חמץ של הקדש בשוגג מעל ור"א לא מעל ומפרש התם דפליגי באם פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלמא אפי' בקדושת דמים איכא מ"ד התם אין פודין הקדש להאכילן לכלבים ואומרים דס"ל לכ"ע דמדאורייתא פודין הקדשים להאכילן לכלבים כדקתני הכא אם מתו יפדו אבל מדרבנן איכא פלוגתא דאיכא מ"ד אין פודין אעפ"י שיש בהם קדושת דמים: ב]והשוחטן בחוץ חייב כרת · וא"ת אמאי חייב משום שוחט קדשים בחוץ והא קרינן ביה ראוי לפתח אהל מועד וליכא ואור"י דמיירי בדוקין שבעין ואליבא דר"ע · תוס' חיצוניות: ג] קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה · וא"ת פשיטא כיון דקדושין הן וי"ל שאפי' קנה הגיזה והעבודה מן הקדש ועוד שמעתי ממה"ש דמיירי דלית בה שוה פרוטה ואין איסור הנאה בהקדש פחות משוה פרוטה · תוס' חיצוניות: ד] דדבר תורה מעות קונות דלעולם וכו' דרב אשי אית ליה שפיר דר"י מעות קונות וסבר דלעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולעמיתך דריש לענין אונאה כדקאמר לעיל · הרא"ש ז"ל:

ואפשר דדריש לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולעמיתך נ"ק

דומיא דישראל נ"ק

לדמי נ"ק

ע"כ שייך לעיל

[נ"ל בריא מילתא טפי שביק תמים ומקדש בעלי מומין הגה"ה]

◆

רבינו גרשום

ונפדו חייבים בבכורה ומתנות' הזרוע והלחיים והקבה דכיון דמום קדם להקדש ונפדו כחולין דמו: ויוצאין לחולין להיגזז וליעבד · אע"ג דשאר פסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה כיון דמום קדם להקדש מותרין: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן · **להכי**[מותר]הנאתו **לאחר** פדיונן דאע"ג דאיעבר לפני פדיונן כיון דיליד לאחר פדיונן מותר בלא פדייה: והשוחטן בחוץ · חוץ לעזרה: ואין עושין תמורה · אפי' קודם פדיונן: חוץ מן הבכור והמעשר · דאע"ג (דקבע דם) [נ"ל דקדם] מום קבוע להקדישן: ונפדו · מ"מ דינן כקדשין ופטורין מן הבכורה והמתנות משום דקדושתן באה מאליה והוו קדושת הגוף · ואי אמרת בכור היאך יוכל לקדם מום להקדישו והלא קדושתו מרחם כגון שהומם במעי אמו קודם שיקדשו יציאת הרחם: קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות · דכיון דקדם מום קבוע להקדשן ההוא הקדש לא הוי אלא קדושת דמים שימכרו ויביא בדמיהן קדשים · ואפי' הכי אי לא מפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות: קדשי בדק הבית · קדושת דמים נינהו שימכרו לצורך תיקון בדק הבית: אסירי בגיזה ועבודה · קודם פדיונן: אמרי לא · מיהא לא מסייעא ליה לר' אליעזר דהיינו טעמא דתנא דמתני' דאסר להו בגיזה ועבודה כי לא ניפדו משום דהני שהוקדשו במומן קדושת דמים למזבח הוא שימכרו ויביאו מדמיהן קדשים תמימין למזבח ואי שרית להו בגיזה ועבודה אתי לאחלופי למישרי בקדושת המזבח · קדשי בדק הבית דלא הוו קדושת דמים למזבח דליכא לאיחלופי בהו לא גזרו בהו רבנן דליהוו אסירי בגיזה ועבודה ומיהא לא מסייעא ליה: הא לפני · דאיעבר ואתיליד קודם פדיונן אסירי אותן וולדות בלא פדיון:

נפדין

א) [ועי' תוס' מנחות לו: ד"ה אמר רבה] ב] ליכא הכא נ"ק ג) [נ"ל ונדקה לוי כמתני'] ד) אשכחן ה) שייך לדף יג:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה והשוחטן בחוץ כו' במסכת זבחים דף קיב: